

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- keztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	
Félévre — — — — —	4 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre — — — — —	2 "		

Szekely népünk bajai s azok orvoslása.

(A marosi-esper. kerül. lelkészkedő papságának felirata a szekely kormánybiztoshoz.)

„Méltóságos Főispán, Kormánybiztos Ur!

A marosi esperesi kerület római katolikus papsága Akosfalván folyó hó 26-án tartott tavaszi koronagyűlésén azon határozatot hozta, hogy a gondjára bízott nép valláserkölesi érdekében Méltóságod elé, mint kinevezett kormánybiztos elé, előterjesztéssel és kérelemmel járul.

Nagy lelki fájdalommal tapasztaljuk, hogy népünk vallási és anyagi tekintetben hanyatlík napról-napra. A valláserkölesi tekintetben való hanyatlás rendszeresen magával vonzza az anyagi romlást is. A rohamos hanyatlás okaít a következőkben találjuk:

- 1.) A vásár- és ünnepnapoknak tekintetbe nem vételében.
- 2.) A vásár- és ünnepnapok korcsmázásában.
- 3.) A káromkodásban.
- 4.) A törvénytelen házasságok újabb időben nagy mértékben való elharapózásában.

Ezekből kifolyólag azon kérésünket terjesztjük Méltóságod elé: kegyeskedjék oda hatni, hogy a vásárnapi s ünnepnapok munkaszünetéről szóló törvények betartassanak, azok ne enyhén, a kihágók mentésére értelmeltessenek. Az előljárásságokhoz szigorú meghagyás intéztessék, hogy vasárnap és ünnepnap ne tárgyaljanak, licitációkat ne tartsanak, kalákák ne rendeztessenek, vásárok ne tartassanak. Semmi olyan ne rendezzenek, mi által a nép vallási kötelességeinek teljesítésében gátoltatik, a polgári kötés se rendeztessék isteni tisztelet alatt, sem délelőtt, sem délután.

Vásár- és ünnepnap a korcsmák egész nap bezárva tartása lenne egész rendszabály, hathatós gátlása a romboló ár ellen, mert rendszeren e szent napokon való

korcsmázás folytán romlík meg a fiatalság, tanulják el a részegeskedést, s egyáltalában a nép a korcsmázás által aljasodik el, keveredik adósságba, veszi el vagytonát, lesz földönfutóvá, kóborlóvá, itt hallja a bujtogató, ámitó szocialista beszédeket, itt szívja magába az irigységet, a békétlenség szellemét, hogy idegen vagyton után áhitozzék. A vasárnapi és ünnepnapok korcsmázásból kifolyólag telnek meg nagyobbára börtöneink kihágókkal, büntettek elkövetőivel. Tehát az lenne egész rendszabály, ha egész nap zárva tartatnának a korcsmák, de ha ez egyelőre nem vihető ki, legalább d. e. 9 órától délután 4 óráig mindenütt rendeltessék el; ez ugyan fél rendszabály, de ez is sokat segít, sok veszélyt, sok rombolást hárit el.

Észrevéteti népünk gondatlan részével, hogy nem abban áll az ünnep, hogy korcsmában elpazarolja heti fáradságos keresményét, ott mulatozzék, leigya magát, hanem a sziv nemesítésében, vallási kötelmeinek gyakorlásában.

A szivet egészen eldurvító káromkodás ellen hozott állami törvényeknek tiszteletet és érvényt kellene szerezni. Úton-utfélen halljuk a vadszivü emberek káromkodásait. De eddig nem hallottuk, hogy valakit ezért megbüntettek volna. A ki az Istennel oly gonoszul szembeszáll, mint a káromkodó, az előtt semmi sem szent; minden gonoszra, kihágásra képes. Eldurvult szive nem képes a hazát igazán szeretni. Ha az intező körök jó példával járnak elül, csakhamar üdvös eredmény fog mutatkozni.

Nem tagadható, általános tapasztalat, hogy ma sokkal több a törvénytelen házasság, mint az ezelőtti időben. Mi okozza?

A szabadonc eszmék, melyek rombolnak. Már pedig, ha a családi élet csak állatias érzelmek folyamánya, — ott veszedelem és pusztulás van. Nincs ott semmi nemes érzés, ott csak rakoncátlan nemzedék növekedik.

Itt sürgősen kell segíteni. Népünk érdeke, erkölcsi élete előbbvaló, mint az egyéni szabadság, egyéni akarat értelmetlen respektálása, előtérbe való tolása.

Székely népünkénél a romlás újabb időben azért oly feltűnő, mert népünk gondolkozásra képes faj, — következett, okosodik. Még ezelőtt 10—15 évvel a két hatalom, az egyházi és világi karöltve, egymást segítve, egyesült erővel épített, és az egyenlenség által egymás munkáját nem rombolta le. Sok lenne és felette fájó, ha sorra vennők és mind elszámálnók, miket az egyházi személyekkel szemben, különösen annak önzetes részével, a hivatása magaslatán lévőkkel szemben elkövettek a romboló szellemű, igazságtalan eljárású bírák és jegyzők. Mintha arra lettek volna küldve, hogy a papság tekintélyét a nép előtt lerombolják és befolyásukat egészen tönre tegyék. Ez egyik oka annak, hogy a népnél kiveszett a vezető emberei iránt való bizalom. Voltak és most is vannak oly bírák és oly jegyzők, kik a népre erőszakoltattak minden szükség és indok nélkül.

A soha eléggé el nem ítéhető ezen eljárások elég szomorúan megboszulták magukat. A nagy anyagi károsodásban és a nép bizalmának eljátszásában.

Lássunk tisztán! Fájó szívvvel, de nagyon határozottsággal kimondjuk, hogy népünk már nem bizik intelligenciájában. Megrendült a hazához való ragaszkodás. Szivesen megy akárhová, csak hogy élhessen. Itthon csak üldözés, huzavonás tárgya. Rossz közigazgatás, rossz adórendszer, minden védelem nélküli állapot. Ezért megy az első ágens szavára idegenbe. Általában véve *egy-egy községben* alig van 15—20 *élhető* nyugodt gazda, a többi *mozgó* elemmé változott.

Hogy ez végtelen veszély hazánkra, azt mindenki tudja, azt nem szükséges bizonyítani. A *székely* elem védbástya, a melyet zülleni engedni, semmi szín alatt sem szabad.

Azért eszmélünk, azért ócsudunk fel merengő helyzetünkben. Méltóságodnak kormánybiztossá kinevezése alkalmából. Ime! ott voltunk, egy szív, egy lélekkel ajánljuk fel szolgálatunkat . . .

Még mindig lehet menteni.

Mi a szükséges?

Először is a *szilárd vallási érzést* kell fenntartani népünkben; a hol az kivesző félben van: ott meggátolni. Vasárnap munkaszünet, korcsmák zárvatartása, a táncmulatságok ártalmatlanná tétele által. A káromkodás üldözendő és a *vadházasságokat* meg kell szüntetni. Az eljárásságok részére szigorú utasítás adandó, hogy szóval, példával tiszteljék és be-

csüljék a nép vallási érzelmeit, oda hassanak, hogy vasár és ünnepnap mindenki templomba menjen, attól senki, semmi hivatalos eljárásokkal el ne vonassék.

Meg kell szüntetni azon soha eléggé el nem ítéendő eljárást, hogy oly egyének erőszakoltassanak bírókká, kik maguknak sem jók, magukat sem tudják rendben tartani. Az ilyenek a népet elkeserítik és teljesen bizalmatlanokká teszik saját nemzete *intéző férfiai iránt*. A községi jegyzők is szigorú utasításokkal látandók el és szigorúan ellenőrizendők. Hivatalból üldöztessek minden kihágás.

Az adózási rendszeren sürgősen kell változtatni; a mostani rendszer nagy mértékben szaporítja a semmivel sem bírók számát; tehát a minden perczen zavarra izgathatók és kivándorlásra birhatók számát. Ma, ha egy kis telke, vagy földesekéje van, a sok mindenféle adó annyira felmegy, hogy kár kis földeskével birni, vagy kis telkecskével, mert az utánna való fizetés nem éri meg évi hasznát. A székely nép nyomasztó adósságait sürgősen konvertálni kell olcsó törlesztési kölcsönre. A lappangó és nyílt uzsorások ellen szigorúan kell eljárni.

Arra kell törekedni, hogy a székelyföldön a birtok ne halmazódjék össze, nagy birtok ne keletkezzék. Mi áltálal érhető el, ha a nép olcsó és előnyös törlesztéshez jut. *A husz földön* felüli birtokosnak ez már nem szükséges, ha nincs adóssága. A székely földön minden eladó nagy birtok a *kincstár* által megvásárlandó és előnyös fizetési feltételek mellett a reménynyel kecsgetető birtoktalanok, vagy kevés birtokkal bírók között bérbé adandó.

A székely földön a tagosítási és arányosítási mozgalom beszüntetendő. Azért szabályozni kell és arra kell törekedni, hogy elegendő közlegelővel rendelkezzenek. Lehetőleg oda kell hatni, hogy a betiltott s más kihasználható erdők a nép rendelkezésére bocsáttassanak.

A székely vasutak kiépítése által a székely népet s annak *ásványokban, fákban és ásványvizekben* gazdag földjét a nagy világ által hozzátérhetővé kell tenni. Minden alkalmas ponton *gyár állítandó*, a márvány és más ásványi anyagok feldolgozására és sok faanyag feldolgozására.

Ime Méltóságos Főispán Kormánybiztos Ur! ezeket véltük előterjesztendőknék, mint olyanok, kik a nép között élünk és működünk és annak minden baját ismerjük. Ószinte honti szeretettel tettük s hazánk és nemzetünk iránt való szeretetünk minden szükséges áldozatra készlet és képesit bennünket. Adja a jó Isten, hogy közös egyetértéssel, közös munkál-

kodással székely népünket felemelhesük és ezen élet-re való elem által Hazánk erdélyi részét elválaszthatatlanul oda erősítsük *Szent István* birodalmához.

Mély tisztelettel és őszinte bizalommal vagyunk
Méltóságodnak

Ákosfalván, 1902. máj. 26-án.

A marosi róm. kath. esp. kerület papságának nevében
kész szolgálai :

(Aláírások.)

Egy kis öröm.

Kézdivásárhely, 1092. jun. 25.

A sok panaszos zokszó, bánatos hang közé, mely a székely földről szerte hangzik e szép országban, hadd vegyüljön egy kis öröm is. A székelyföldről bemutatott s üdült szüben bővelkedő mozaik kepre hadd vesse rá derűs fényét egy szüde kis sugár is, a boldogító, felemelő érzések napjáról. És gyuljon föl a hála lángja is a székely szivekben s hirdesse a székelység egy kis részének örömet, hirdesse, hogy a székelység egy szép álma valóra vált: rövid három év alatt nyolc-osztályú teljes főgymnasiummá lett a kézdivásárhely-kantai r. k. algymnasium.

Egy új hajléka a tudományok és művelődésnek bárhol örvendetes dolgot jelent. De százszorosan örvendetes, nem, ennél jóval több: esemény számba megy ez a székelyföldön s különösen Háromszék megye felső részének központján, Kézdivásárhelyen, mely ez intézetben egy megbecsülhetetlen, drága kincshez jutott. Mert a székely nép anyagiakban szegény. Alig egy pár hold földből tartja fenn családját a nép zöme. Arra, hogy messze, távol vidékeken taníttassa fiait: már végtelen kevések jutott a csekély jövedelemből. E miatt igen sok székely tanuló pályája félbe szakadt a 4-ik osztály végzésével vagy még előbb. Itt olcsón évi száz, másfél száz korona kiadással eljut az érettségighez, s vele a kenyérhez. Ez pedig nem kicsinylendő körülmény. Mert ha eddig évente pl. 60-70 székely fiu ment szét az országban különféle pályákon szolgálói hazát: most e szám 30-40-el emelkedik évente. S ez a székelység dicsősége lesz, mert a székely művelt ifju mindent megállja helyét.

Jogosult tehát és sokszoros és nagy a mi örömtünk. Hiszen egy régi vágyunk teljesedett: idehaza, azemeink előtt neveltethetjük, taníthatjuk kipróbált, hazafias lelkű, meleg szívű nevelők gondozása, bölcs vezetése alatt, gyermekeinket, a székelység szemé fényét, büszkeségét: az ifjuságot!

Oh, ez anyagiakban is ezeket jelent a székely népnek, de szellemekben és erkölcsiekben óriási kincset képvisel nemcsak nekünk, székelyeknek, hanem az egész magyarságnak, melynek a székelység őrtálló végvára.

Ezért nagy a mi örömtünk és boldogságunk.

Ezért nagy a mi bálánk mindazok iránt, kiknek részük van benne, hogy e nagy kincshez végre valahára hozzájuttottunk. Dr. Wlassits Gyula miniszter, ki az állam hathatós segélyével nyult bunalja alá iskolafentartó hatóságunknak ez intézet kifejlesztésére, Gróf Majláth Gusztáv Károly püspök, Pótsa József v. b. t. t. főispán és Pál István apátkanonok az erd. r. k. státus előadója, az igazgató-tanács tagjai, Andrassy János nagyváradi apátkanonok, Tuzson János honv. ezredes nagy alapítók, Hassák igazgató s tanártársai, Kézdivásárhely város képviselője, áldozatkész polgárai s még igen sokan, a lefolyt négy év alatt páratlan lelkesedéssel igyekeztek a fejlesztés művét biztos alapokra helyezni, a felmerült akadályokat legyőzni: mind örök hálaára kötelezték

le városunk s vidéke székely közönségét, baladni, tanulni, vágyó nemes ifjuságát. Isten áldása kísérje lépteiket! Isten áldása legyen az új főgymnasiumon, lelkes, szakképzett hazafias érzésű tanárain, derék ifjuságán! Legyen az új főgymnasium az igazi vallásosság, önzetlen hazaszeretet, lelkes királytisztlet, komoly munkásság, szepülöleten becstlet, hű kötelesegteljesítés erényeinek terjesztője, ápolója s így a székelység büszkesége, századokon át!

V. K.

Visszaemlékezés a husvét utáni magyar zarándoklatra Rómába.

(Vége.)

Ápril 16-án (szerdán) a lakasunkhoz legközelebb levő Szentháromság-templomban (a mely csodatevő Mária-kegyképpéről „*Mater Admirabilis*“ nevezetes) megmisézvén, aietünk minél többet látni Rómából.

Mindenekelőtt szt. Pudentia és Praxedis templomát néztük meg az Esquilinen, mint a hol Szt. Péter Rómába jöve legelőször misézett és a mely templomban még most is meg van egy darab az asztalból, a melyen misézett. Nevezetes hely az ősi kereszténység történetében, tele a szentek csontjaival és más emléktárgyakkal.

Innen mentünk a S. Maria Maggiore Basilikába, Havi Boldogasszony templomába, a mely egyike a négy fő (S. Pietro, S. Paolo, S. Giovanni, S. Maggiore) Bazilikának, a hol Jézus születési jászolából a legnagyobb darab őriztetik, a hol a pápa (a mikor Róma a pápáé volt) karácsonykor az éjjeli misét szokta végezni, a hol őrzik Máriának azon képét, a melyet a hagyomány szerint szt. Lukács evangalista festett és a hol van szt. Jeromos és V. Pius teste is. A mit lehetett, mindent megnéztünk; eljövétel előtt a jászol előtt leborulva még egyszer és együttesen fenhangon imádkoztunk és ájtatos érzéssel távoztunk. Mentük azon templomba (Ecclia S. Petri ad vincula), a melyikben őrzik azon láncot, a melylyel Péter a börtönben meg volt kötözve; megbámultak Michael Angelo hatalmas Mózes szobrát, lementünk a Machabeus testvérek csonthaihoz vásároltunk emléklül óraláncokat, azokat az eredeti láncokhoz érintettük és mentünk a Kolosseumból csodálni az emberi erőnek ezen munkáját, a melyet a maga mulatságára létre hozott, a hol a bűnös ember ártatlanok véreinek ömlésében talála legnagyobb gyönyörködését, a melyet legelőször magának a tervezőnek, mint keresztény martynak a vére szentelt meg.

A pogány világ körös-körül levő emlékeit (Konstantin ive, Titus ive, Venus temploma) szemügyre vevén és magunknak az elhelyezkedésről (Nero arany palotái, a tó, kertek) áttekintést szerezvén, mentünk Kelemen templomához. Katakombával, a Szent Lépcső (Santa Scala) templomához, a hol őrzik azon lépcsőzetet, a melyen Jézus Pilátus házában járt, a laterani templomhoz (egyike a 4 fő templomnak), a kaptoliumhoz, a honnan a Forum-Romanum-on és a Mons Palatinuson tekintettünk végig. Bementünk az *Ara coeli* templomba, a hol a kis Jézuskának van oly nagy tiszteletben és megbecsülhetetlen drágaságokkal felékesített kis szobra (Santa Bambino). Lementünk a mamertini börtönbe, a hol Szt. Péter és Pál fogva voltak, letérdelünk, imádkoztunk, meghintettük magunkat azon forrásból, a mely azért fakadt, hogy Péter abból megkeresztelje a börtönőröket¹⁾ és mentünk a városon kívül Szt. Pál bires temploma mögé azon helyre, a hol Szt. Pált kivégezték.

1) Szt. Processus és Martinianus.

Egyike ez Róma legkedvesebb helyeinek. Eucalyptus erdő között van a cisterciák monostora és ott egy kis templom azon hely fölött, a hol Szt. Pait kivégezték. Itt is meg van épen úgy, mint a mamertini börtönben azon oszlop, a melyhez Pál meg volt láncolva és a mellett kis távolban 3 forrás azokon a pontokon fakadva, hova feje levágulása után legurult (Trois Fontaines — Tre Fontane). Meghatottsággal szemlítettük e helyeket, kegyelettel itunk a forrásból és emléktárgyakat vásárolva bementünk a városba, mert már este volt.

Egy nap annyi mindent nézvé, főújságes mondani, hogy itt valami alapos szemlére sző sem lehet, hanem csak ugynevezett futolagos áttekintésről itt is, mint általában utunkban mindenütt.

17-én (csütörtökön) megint nagy napunk volt. Már emlittem, hogy mi kétszer láttuk ő Szentességét; először 15-én, másodsor 17-én. Kora reggel megmészévn siettünk a Vatikánba megüzeni a szobrok muzetumát, a vatikáni kertekkel, a lourdesi barlang utánzattal és mindazt, a mit lehet látni (még a pápai kocsikat és kecskéket is) és mentünk Szt. Péterbe, a hol nagy olasz zárúndoktatot fogadott Ő Szentége.

A Szt. Péter-teret olasz katonák állták el és csak azokat engedték át soraikon, a kiknek jegylik volt (az pedig mindenkinek volt és úgy mindenkit engedtek). Furcsán hatott reánk ez a látomány, a mint általában furcsa az egész helyzet az olasz királyság és a pápaság között. Az olasz királyság az egész Rómát elfoglaltán, abból csak a Vatikánt és Szt. Péter templomát bagyta meg a pápának; egyebet semmit sem, még a Péter-térből sem egy talpalatnyit sem. A Vatikánba való bejárásnál pápai testőrök és olasz katonák néznek egymással farkaszetemet. A ki a helyi viszonyokat nem ismeri, annak fogalma sines azon furcsa, de egyuttal végtelenül bosszantó helyzetről, a mi itt van. Csodálatos dolog, hogy a világ ezt türi; és még csodálatosabb, hogy vannak, a kik úgy vélekednek, hogy ez lehet bevégzett állapot, hogy ez maradhat végleg így.

Ez lealázó állapot a pápára, a melyből őt ki kell menteni. Hiszen egy jóra való magyar főúrnak jobb helyzete van a saját birtokán, mint a kereszténység fejének az ő lakában. Mert a Vatikán annyi meg annyi száz szobájának az emlegetése csak megtevés és gúny; abból a pápa alig használ 3—4 szobát, a többi hivatal, a személyzet, és legnagyobb részt muzeumok elhelyezésére van fordítva, ott pedig a pápa nem lehet otthon, mert azokban folytonosan rajzik az idegen közönség a világ minden részéből; az van azokban otthon és nem a pápa. Alakuljanak akárhogy a politikai viszonyok, gyakoroljanak azok bárminő hatást a világ folyására, de a kereszténység addig nem nyugathatik meg, míg Rómát a pápák vissza nem kapják; az a pápáké, ott minden ő tőlük van, ott minden reájok emlékeztet, ott minden az övek kell, hogy legyen²⁾.

No de térjünk vissza Szt. Péterhez, a mely csak egy nyeli magába az oda özőnlő köönséget. Az olaszok 11 ezeren voltak, de az egész köönséget az ahhoz értök 30 ezerre tették. Lehettek az a világ minden részéből; melletttem pld. a sok között egy szerezesen szorongott. „Partusak, médsok és elamiták és a kik lakják Mezopotámiát, Judeát és Kappadociát, Pontust és Aziát, Frigiát és Pamfiliát, Egyiptomot és Libia részeit, mely Cirene körül vagyon és a római jövevények, a zsidók és a megtértek, a krétaiak és arabiaiak³⁾. Vagyis „mindenféle nemzetből, mely az ég alatt vagyon“, összejövének az első plüköstkör, Jeruzsálembe, Isten egyetlen igaz templomába, hogy Pétert hallgassák. Így jö össze koronként most is az egyetemes kereszténység köönsé templomába az egy igaz Istent hívök sokasága a világ minden részéből látni és hallani Péter utódját. Nagyszerű

ugyanazon egy hitnek a különböző szokások tarkasága mellett is ezen egységes megnyilatkozása! Bárhol lakjunk a föld hátán, a kik ugyanazon hitet valljuk Jézusban, azok mind otthon vagyunk Jézus földi helytartójánál, Péter utódjánál, a kereszténység köönsé atyjánál. Itt történek az egyetemes kereszténységben, ugyanazon egy hit vallásában a különböző nemzetek, az egész emberiség testvérestülése. Kell-e és van-e a világon ennél nagyszerűbb valami?! Oh, báresak meg is értené ezt a világon mindenki!⁴⁾

A mint ő Szentége alakja a hordszékről a magasban feltűnt, óriási örömjongás tört ki mindenfelől, éljeneztek mi magyarok is jövet-menet tölünk kitelhetőleg mindenkor; az ndvarhelyi kántor meg épen akkora „éljenz“ kiáltott, hogy még ő Szentége is arra nézett. Az örömmek, a lelkesültségnek ezt a kitörését, ami ekkor a Péter-templomban a különböző ajku hívek részéről végbement, elképzelni sem tudja az, a ki ilyen jelenetnél ott nem volt. Ezt a napot méltón számíthatjuk életünk legs. ebb napjai közé mindnyájan, a kik ott voltunk.

Megnéztünk még egy néhány templomot, köztük a Pantheon emlékeivel, Szent Agnes templomát a szűz kinzási helyével, Szent Alajos helyiségeit, a Rotondo S. Stephanot,⁵⁾ Szt. Lőrinc basilikáját IX. Pius emlékével, mellette a temető, a mi egyike Róma legbámulatára méltóbb helyiségeinek és még számosat azon templomok közt, a melyek utban estek.

Csak a nagyobb templomokat emlitettem fel, de a többi is mind oly gazdag tárháza a művészeteknek, hogy nekünk arról itthon fogalmunk sines Ezáltal imponálnak Róma templomai inkább, mint külsejükkel; mert külsejük a kupoláktól eltekintve olyan, hogy alig kelt figyelmet, de bemenve a legfényesebb és gazdagabb basilikát találja az ember mindenikben.

A Vatikánban sok mindent megnéztünk, de a könyvtárt még nem láttuk; tehát azt is megnéztük. Sok szép dolgot láttunk és azokban kiki a maga módja szerint gyönyörködöttünk, de természetesen legnagyobb érdeklődéssel néztük a magyar dolgokat, a gyönyörű szép „Corvinát“, Ő Felsége által IX. Piusnak adott *Missale*-t, a magyarok albumát IX. Piusnak, a mely nem elrejtve, hanem a legfeltűnőbb helyen van a Pius-szobában. A Pius-szoba azon sarok-terem, mert itt mind a IX. Piusnak adományozott drágábbnál drágább emléktárgyak vannak; de még nevezetes azért is, mert V. Pius itt mondotta a szent olvasót a lepantói csata alatt a kereszténység győzelméért.

Ápril 18-án este indultunk Nápolyon át Pompeibe. Mihelyt d. e. megérkezettünk, azonnal mentünk a táva alól kiasott területre. Ez nevezetes hely. Itt minden volt, a mi Rómának volt. Az Ur Isten 79-ben Kr. u. a Vezuv lávájával bevonta és így tartotta fent az utóvilág számára, hogy azt onnan kiásva lássa a pogány római világot. Rómára szűkzég volt a világesemények befolyásában; annak végig kellett élnie mindazon változásokat, a melyek szerint a világ alakult. Pompei-e ezen szempontból nem volt szükség; azt a föld alá kellett takarni, hogy a félszigeten lezajlott viharok ne pusztítsák el, hanem megmaradjon, hogy tanuljon abból a késő kor.

4) Ez a vallás világvallás, világegyház minden ember számára, és nem egy nemzet vallása, nem nemzeti egyház, a melynek legfőbb tana: a haza, a nemzet! és minden csak azután, illetve azonkívül semmi egyéb. Mi is szeretjük hazánkat, nemzetünket; hogyné szeretnök? vallási kötelességünk megparancsolta és saját példájával tanította a mi vallásunknak isteni alapítója: Jézus; de nem beszélünk úgy, hogy előbb magyarok vagyunk és csak azután ez vagy amaz vallásu; mi egyszerre és együttesen vagyunk keresztény katolikus magyarok, jó keresztények és jó katolikusok együtt és egyszerre; nálunk a valóságos megszentelt s erősíti a hazafiságot, azért voltunk és vagyunk képeképp érette mindenkor áldozatot hozni, ha kell életünket is adni. Miféle vallás az, a melyeknek egyetlen tana: a haza? Hát az Isten semmi?

5) Szépen írta le a Közmuvelődés 1500 évt. 4. számában Romanus (Dr. Hirschler).

2) Én ezt a kérdést „A pápák függetlensége“ cím alatt még 1892-ben vitattam a Közmuvelődés 5, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 és 24 számaiban megjelent dolgozatomban.

3) Ap. cs. II. 9—11 v.

Az ásatásokból kikerült tárgyak részint ott helyeztetek muzeumba, részint (és pedig nagyobb részt) bevittetek a nápolyi muzeumba.

Nem vállalkozhatom az ásatások eredményének ismeretetésére, csak egyetlenegy dologra szorítkozom. A mint járkáltunk a romok között, többször fordult elő, hogy a magyarózó azt mondotta, hogy ide csak a férfiak jöhetnek be. Bemertünk és láttunk ott olyan falfestményeket és szobrokat, a melyek az emberek szörnyűséges erkölcsi elfajulására mutatnak. Valóban nem csoda, hogy ilyen népet az ur Isten megsemmisített, rettenetesen megbüntetett. A 8 évvel ezelőtt kiásított „Casa Nova” meghagyatott épen úgy, mint a hogy az találtatott, meg van abban mindaz, a mi egy kényelmes nagy úri római lakáshoz tartozott; de meg vannak az erkölcsi undokságnak utalatos emlékei is; undorral is fordultunk el azoktól és távoztunk.

Kocsira ülve mentünk Castella Máron keresztül Sorrentóba. Gyönyörű vidék, mindenütt a tengerparton, a melynek szépségétől nem tudtunk betelni. Este visszajöttünk Nápolyba.

Nápolyról is sokat lehetne és kellene is írni, mint általában mindazon helyekről, a hol voltunk; de mivel ezek zarándok utunkon kívül estek és azokat az idő rövidségéhez képest csakis azért néztük meg, hogy láthassuk, ezekről részletesebben nem írök, csak jelzem, hogy Nápolyból visszamentünk Rómába, onnan mentünk Florencbe, Padnába Szt. Antal tiszteletére, s Velencébe.

Velencében épen Szt. György és Márk napján lévén, oly fényes napfényeket láthattunk, a minőről fogalmunk sem volt. Mind a két nap Velencében nagy ünnepe lévén, azokat mindig nagy fénynyel ülik meg. Most még hadihajót is szenteltek föl szörnyű agyulövöldözések között; este pedig fényes kivilágítás, katonazene és olyan tűzijáték a tengeren, a minőről halandóknak fogalma sincs. Igazán tündéries vala az egész Velence.

Velencéből a tengeren jöttünk Fiuméba s onnan haza.

Szép ut vála, tanulásos szép ut, a melyre mindig örömmel gondolunk mindnyájan vissza. Apró kellemtlenségeink — aonyit járkálva idegen földön — voltak nem csak a *fakirok*-kal, a kiket Gerő barátom⁶⁾ is oly élénken megénekel, hanem máskép is; de azok a nagy örömökhöz képest semmi-ségek és most legfennebb mint kalandokra emlékszünk jókedvvel vissza. El nem kedvetlenítették arra, hogy ne vágyódjunk még egy ilyen utra, a mit most már sokkal nagyobb haszonnal tudnánk megtenni; most már tudnók, hogy hogyan kell neki készülni és annakelölte megtanulnánk olaszul is.

Mindig azt tartottam, hogy egy embernek elég egy nyelv, és ha valaki velem akar beszélni, hát tanulja meg az én nyelvemet. Azonban a talián is így gondolkozván, a saját elvem vert meg. Nem tudván olaszul, csak nehezen boldogulhattam a mások segítségével. A németnek nem veszi hasznát az ember, mert a talián is baragszik rá. Azért azt ajánlom, hogy aki Olaszországba megy, az tudjon olaszul. Reám nézve ugyan nem egyhamar áll be annak szüksége, de annak idejére készen leszek.

Ha már tanácsot kezdettem osztogatni, hát adok még egyet: A ki Olaszországba megy, annak legyen apró pénze. Ott sok szép dolgot lehet látni, de mindent csak pénzért; szivesek, nagyon is előzékenyek az olaszok, de mindenki tartja a markát: nem kell törnőd a fejedet, hogy vajjon nem követse-e elcsértést adományoddal; ott mindenkinek kell adni mindenért; nem sokat az igaz, de valamit kell. Aztán hogy sok kicsi meanyire megy? az a te dolgod. Különben hallottad, hogy a bucsut pénzzel járják, a kinek pénze nincs, az ne utazék. Nekem nagy szerencsém volt Kornis Viktor gróftal, a ki magyar főúr lévén, tudja mi a gavallérság, anélkül, hogy az ember pazarolna.

Végezzél még egyet! Mindenütt jó, de a legjobb otthon. Sok szépet láttunk, az igaz; örömmel gondolunk utunk-

ra vissza; de mégis igaz marad a fenebbi közmondás. Szép Olaszország, de szép Magyarország és ez a mi hazánk. Vágytunk bele vissza, s örvendettünk, mikor itthon voltunk.

Hiába! Mindenkinek csak egy otthonja van s csak egy hazája a magyarnak.

Pál István.

TANÍTÁSÜGY.

A kath. iskolák tulajdonjogának és fejlesztésének jövője.

Az autonómiai munkálatok befejezést nyertek s az mint kész tervezet immar a legmagasabb forum elé jutott, mi nyilvánvalóbb, mint az, hogy a magyarországi kath. hívők önkormányzatának életbeléptetése küszöbön van.

Eltelkintve attól a probléma megfejtésétől, hogy az átmenet minő megállapodások és rendelkezések szerint fog történni, több mint valószínű, az a legközelebből iskoláinkat fogja érdekelni olyannyira, hogy míg egyrészlől a legélesebb ráadásoknak leszünk kitéve, másrészlől a legenergiusabb védelemre leszünk utalva. Es ezt okozni fogja iskoláinknak a jelenben való tulajdonjogi helyzete, melyben és melynél fogva sok, ma még adminisztrációink alatt álló iskoláink hovatartozandósága fölött többé-kevésbbé nagy nézeteltérések vannak felszínre.

Egy bizonyos és az ha az iskola, illetőleg az a telek, a melyben az iskola felépült, a kath. iskolára vagy hitközségre van kebelezve, az kétségen kívül kath. jellegű. Igen ám, de sok helyütt vannak iskoláink, melyeknek tulajdonjogát a történelmi tradícióra kell fektetnünk és a mely, mint ilyen, kétségtelenül igazolja az iskola kath. jellegét és ennek folytán a jelenben való tulajdonjogát abból az indokból, hogy annak tartatója a politikai község vagy jobban értelmezve, annak fenntartása és kifejlesztése, a politikai község terhére nehezedett és annak dacára, hogy történelmi tradíció jogfolytonossága folytán mindmáig kath. iskolának tartott és mint ilyen is osztatott be jelleg szerint, a népoktatási alaptörvény szerint községének fog tekintetui, mint a hogy ma is annak tekintik, ha az ily iskola egyes bajos dolgai a közigazgatási bizottságba s ennek révén a kultuszminiszterhez jutnak.

Hány iskolát fogunk ezen értelmezés szerint elveszíteni, nem tudom, de ha csak egy volna is kérdéses, megérdemli annak végső határig menő védelmét.

Érdekes jelenség az újabb időben a királyi tanfelügyelőknak és ezeknek révén a közigazgatási bizottságnak a katholicus iskolákkal szemben való eljárása. Érdekes annál is inkább, mert a katholicus iskolák esetlegesen szükségessé vált kijelentésénél nem veszik tekintetbe a népoktatási alaptörvény 25. §-ának azon klauzuláját, a mely szerint „azon már fennálló hitfelekezeti iskolákra nézve mindazonáltal, a melyek eddigelé a község vagyonából és jövedelméből tartatnak fenn, szabadságában áll az illető községnek az eddigi gyakorlatot továbbra is fenntartani: de ily esetben a segélyezés a különböző hitfelekezeti iskolák közt igazságos arányban osztandó meg s egy hitfelekezet iskolától sem vonható meg, míg a többi hitfelekezetek iskolái irányában is meg nem szüntetetik.

É mi történik?

Előrebocsátva azt, hogy míg egyfelől iskoláinknak egy tekintélyes része a régi uzas alapján a politikai községek által tartatik fenn és nagyon sok helyütt a politikai községek lakóit, kevés kivétellel, kath. hívők képezik, másfelől pedig azt, hogy a közoktatásügyi kormányzatok a jelenben élő álló miniszter több ízben és határozottan kijelentette, a mely szerint: főleg olyan községekben, a hol a tankötelesek legnagyobb részében azon egy felekezethez tartoznak, pedagógiai és adminisztratív tekintetek miatt legelőszérűbbnek tar-

tom, ha a szükségessé vált iskola fejlesztésére a létező iskolával azonos jelleg mellett történik: „a mi kir. tanfelügyelőink s ezeknek révén a közigazgatási bizottságok nem csak hogy kétségbe vonják, de egyszerűen meg is tagadják a községek szabad rendelkezési jogát arra nézve, hogy vagyonukból a kath. iskolának szükség szerinti kifejlesztését annak dacára is eszközölhessék, a mely szerint egyenes és nyíltan kifejezett óhajuk, hogy a községben csak kath. iskola, jobban mondva csak kath. jellegű iskola maradjon.

És a kir. tanfelügyelők ezen mozgalmának hűséges megindítói a községi jegyzők — tisztelet, becsület a kivételeknek — akár azon beteges hiúságból, hogy azután ők lesznek a mindenható urak a tanító és az iskola fölött, akár szervilizmusból, akár képzelt jogi tekintélyük folytán.

Igy azután előáll az eset, hogy míg a bővítés szükségességének határidejéig az iskola fenntartási kötelezettsége fennállott, ezután már megszüntnek tekintetik az alaptörvénynek azon §-sa alapján, a mely szerint: „nem tekintetnek ezentul felekezeti iskoláknak azon tanintézetek, a melyek községi vagyonból és jövedelmekből a község összes tagjai által — felekezeti különbség nélkül — tartatnak fenn.“ S miért? Mert azt hiszik, hogy az iskola kibővítése által, — a melyet a politikai község a saját vagyonából és jövedelméből szabad elhatározása folytán az iskola jellegének veszélyeztetése nélkül eszközölhet — létre jött új tanterem új iskolának és pedig közös községi iskolának minősítendő.

Ne csodálják azután azt a megtörtént dolgot, mikor egy ily községi jövedelemből kibővített kath. iskolára vonatkozólag oda nyilatkozott a kir. tanfelügyelő, hogy X... község kath. jellegű iskolájában közös községi iskola is van.

Az elmondottak azután — előre jelezve tisztelet a kivételeknek — eléggé jellemzik a kir. tanfelügyelők és jegyzők gondolkodásmódját a törvény értelmezése, a jogfolytonosság és a törvényen alapuló szabad elhatározás adta rendelkezési jog fölött, a melynek alapján azután a közigazgatási bizottság és referensei is akként döntenek.

Ez a döntés azután megöleje a kath. iskolák kifejlesztésének a történelmi alapon nyugvó fenntartásának, mert előállván az az eset, hogy a hitközség, m. t. a község kath. hívei önére juttatják egyszerűen nem tudván eleget tenni kötelezettségeiknek, szabad folyást engednek a törvény szerinti megintésnek, másrészt pedig kecségetve a felállítandó közös községi vagy állami iskola vélt nagy hasznaitól és mondva csinált állítólagos költségkiméleéstől, nemcsak hogy az iskola kifejlesztése akadályoztatott meg, hanem a közös községi iskola törvényes felállításának szükségessége is előtérbe lépett. Ezzel párhuzamban nem szabad tekinteten kívül hagyni azt sem, hogy oly helyütt, a hol a község a törvény hamis és a kath. iskolákkal szemben rosszakaratulag értelmező egyének ösztökélése folytán csak egytanteremű községi iskolát állít is fel, a további tehrვისelőtt felmentettnék érzi magát és a katolikus iskolát magára hagyatva, annak létkérdésére az utolsó dűfét adta meg. Hogy azután az ily magára hagyott kath. iskola hitközségi alapon fejlesztessék, az ugyan lehetséges, ha a hívők alávetik magukat a kettős iskolai teherviselésre, de nem valószínű. A hitközségi alapon lehetséges kifejlesztés nagyobb akadály nélkül csak akkor áll be, a mikor bár ha a község a kifejlesztéshez a költséget akár fenntartási, akár segély címen megtagadta is, de községi iskola felállításának jogát nem érvényesíti vagy érvényesíteni nem akarja. Ebben az esetben a község a korábbi iskolafenntartási kötelezettségek terhével meg nem szabadulhat és a kifejlesztés a község területén levő kath. hívek összességének megadóztatása útján elérhető.

Hát ha most még hozzáveszem a többi zavart és kuszált állapotokat, a mikor is a községi képviselőtestület akár egyes, akár ösztágtagjainak határozatával hadat üzen a katolikus iskolának, megtagadván a fenntartási hozzájárulást vagy kötelezettséget, sok helyütt az iskolaszékek egyetemben az iskola elkülönítését követelik. Azt hinné az ember,

hogy ily alkalmakkor a törvény őrei kellő felvilágosítással fognak szolgálni a törvények helyes alkalmazásáról. Dehogy, ellenkezőleg, mint egyedül üdvözítő ideál lebegvén előttük a községi és állami iskola, kétszeres buzgalommal elérni törekvesnek azt akár így, akár úgy.

Caak a közelmúltban is megtörtént az, hogy egyik jónévtű és pusztán hitközségi alapú álló kath. iskolának az elkülönítése fölött egy országosan ismert és a közoktatásügyi törvények és szabályrendeletek magyarázatában utazó kir. tanfelügyelő a község képviselőtestületét a közgyűlésben mint elnök és előadó is szerepelt és horendum dictum kimondotta volt, hogy az iskolához az egyházmegyei hatóságának, illetve a főpásztorának semmi köze és így annak elkülönítése, vagy elállamosítása egyedül a politikai község jogkörébe tartozik.

Mondhatom, hogy nagyszabású törvényismeretre és magyarázó képességre vall az ezen heccet készítő kir. tanfelügyelő talentuma. Másutt pedig természetesen másképp történik, így nevezetesen a legújabb eljárás, hogy kétségbe vonják a község iskolafenntartói kötelezettségének szabad elvállalási jogát, szabad cselekvési képességét, vagy pedig egyáltalán megtagadják azt; a harmadik esetben pedig a fenntartási kötelezettséggel vagy segélylél szemben annak rekompenzációja fejében az iskolának katolikus jellegétől való megfosztását kéri, hiába oktatván ki a kultuszminister az iskola adminisztrációjában többé-kevésbé alkalmazott közegeit, hogy tulnyomóan egy felekezethez tartozó községekben pedagógiai és adminisztratív tekintetből az iskola fejlesztése legcélszerűbb, ha azonos jelleg mellett történik, a mi más szóval annyit jelent, hogy a politikai község igen is kifejlesztheti a felekezeti iskolát és ezen kifejlesztés helyes egy pedagógiai, mint adminisztratív szempontból. És hiába szólal meg a V. K. M. 1869. évi június hó 8-án kelt 1141. eln. sz. körlevél, a mely szerint: „Általában nem szabad soha szem elől tévesztetnünk, hogy a törvénynek és a kormányknak nem az a céljuk, hogy minden áron minél több községi iskola legyen, hanem az, hogy mindentűt a törvényes kellékeknek megfelelő jó iskolák legyenek.“ Már pedig mi természetesebb, hogy ezen kijelentés a már hivatkozott kijelentéssel együttesen nemcsak elismeri a polit. községeknek a felekezeti iskolákkal szembeni fenntartási kötelezettségére kiható törvényességét, hanem egyuttal jelzi is, hogy míg egyszerűen a kifejlesztés községi vagyonból, községi jövedelemből is lehetséges, másrésztől ennek viszonzásul a jelleg meg nem változtatható és pedagógiai és adminisztratív tekintetből nem is célszerű, mert az a fő: bármily jellegű legyen is az iskola, csak a törvényes kellékeknek megfelelő iskola legyen.

Hogy a kath. iskola azzá lehessen a jog, igazság és törvény erájában, sem a községi jegyzőknek, sem a kir. tanfelügyelőknek, szóval semmi néven nevezendő és az iskola adminisztrációjába befolyó közvegeknek nem volna szabad akadályokat gördíteni a törvényesen megengedett és elismert fejlesztés módja ellen. Sőt inkább azon kellene lenni, hogy az mentől szélesebb körben, mentől könnyebben, akadály nélkül megtörténhessék.

Már most csak azt szeretném tudni, hogy a létező és a kísérletező állapotokkal szemben, hogy miképp, minő alapon és módokkal fognak a kath. iskolák az autonómiába beilleszteni. Megmaradnak-e azok úgy, a mint most vannak, vagy pedig fenntartásuk hitközségi alapra helyeztetnek. És ha az utóbbi történik meg, a mi annál valószínűbb és kívánatos is, mivel ha jól tudom, a népoktatási törvény is alapoz revizió alá kerül, — sőt tán az erre kirendelt kodifikáló bizottság már munkálatba is vette, akkor már ideje volna előre gondoskodni arról, hogy az minő átmenetekkel történjék, számba véve mindazon szerződéses kötelezettségeket is, melyekkel a politikai községek a kath. iskolák fenntartásához ez ideig járulnak s járulniok kell a jövőben is.

Öszintén megvallva az igazat, nem tudom megmagyarázni magamnak, mi okozza a kath. iskolák tulajdonjogának

a jövőbeni mikénti fejlesztésének rendezésére vonatkozó megbeszélések, előzetes intézkedések halogatását, vagy tán a tárgy felől nem is gondolkoztak?

Ezen esetben igen ajánlanám azt a legilletékesebb körök magas figyelmébe, de egyuttal azon javaslatom elfogadását is, a mely szerint minden egyházmegyéből egy bizottság volna küldendő ki, a mely első sorban is együttes utasítás nyomán egységes eljárással egyöntetű nyomtatványokon írná, összegezné ki községenként a kath. iskolák vagyonát s miudat, a mi eddigi fenntartását biztosította. Mert, és ezt is őszintén mondom, attól félek, hogy a kath. iskolák fejlesztése, fenntartása körül az ország minden részében lábra kapott elleumozgalom folytán, ha idején nem gondolkozunk, nem gondoskodunk: nagyon sok iskolánk fogja elveszíteni katolikus jellegét, vagyis sok katolikus jellegű iskolára fogják kimondani a szentenciát: ez nem kath., hanem községi iskola. Holott ha előzőleg rendeztük ügyét, ez nem fog bekövetkezni.

Mint mindennek, úgy a katolicizmusnak is jövője az iskolákban van lefektetve. És mert Magyarországon a magyar nemzeti kialakulást, a magyar állam védőképe s kifejtését első sorban is és leginkább a katolicizmus jövőjében találok letéteményezőve, el nem mulasztattam mindazokat megírni, a miket a jelen közleményemben felsoroltam volt, figyelmeztetve mindazokat, a kinek a kath. iskola ügye szívökön fészak, ne feledjék el tehetőségök és hatáskörük szerint érdekében mindent megtenni. Egyben legyen szabad azt is megjegyezmem, hogy a hozzászóláson kívül az ügy rendezésére a legilletékesebb faktor, a nagyméltóságú püspöki kar, a melynek nyilatkozata előtt mely tisztelettel kell meghajolnunk.

Bertalan Vince.

KÜLÖNFELÉK.

— **Nagyprépost urunk kitüntetése.** *Fábián Sándor* nagyprépost urat pápa ő Szentsége praelatussá kegyeskedett kinevezni s ezen kinevezést püspök urunk f. hó 4-én *Jósika Sámuel* báró v. b. t. t. stb. ő excellenciája tiszteletére adott disztribúción, melyre a ft. káptalan összes tagjai s más notabilitások voltak hivatalosak, tudatta a kitüntetett nagyprépost ural. Ezen kitüntetés az egész egyházmegyében általános örömet kelt. Mindnyájan ismerjük a nagyprépost urnak *vasakaratát, vasszorgalmát és vasjellemét*, melylyel egyházmegyénket 31 év óta — *állandoan a püspöki székhelyen* a legerhesebb állásokban — önfeláldozással és fényes eredménnyel szolgálta. S épen ezért első sorban mi — a központi papság — sietünk az új praelatus ur előtt igaz tiszteletünknek és igaz nagyrabecsülésünknek őszinte kifejezést adni. Isten tartsa meg örömeinkre és büszkeségünkre még nagyon sokáig! Ad plurimos annos!

— **Apáti első szent mise.** Imets F. Jákó apátkanonok első apáti szentmiséjét 29-én, szent Péter és szt. Pál apostolfejedelemek ünnepén mondta. Evzáró istentisztelet és Tedenmot tartott helyi gymnasiumunk tanártestülete és ifjúsága. A két fontos esemény összekapcsolása azért is kiváló jelentőséggel bír, mert az új apát ur épen a gymnasiumi nevelés és oktatás terén szerzte legszebb báberait. A szent mise alatt a gym. ifjúság énekel; az énekszámokból kiemeljük Resch karnagynak ezen alkalomra irt és az új apátnak ajánlt gyönyörű Mária-dalát. Szent mise után Zomora Dániel kanonok-plebános mondott az ünnep jelentőségéről

magvas beszédet. Déli egy óraker az új apát ur ötven teritékes banketet adott a várbeli sétateri tisztí kaszinó dísztermében, melyre az egész központi papság és tanártestület, továbbá a katonaság, a városi hatóságok több emberei voltak hivatalosak. Püspök Ur ő méltósága Bécsben és a város polgármestere Nagy-Almásón lévén elfoglalva, távollétüköt sajnálattal nélkülözte úgy az ünnepelt, mint a vendégtársaság. A harmadik fogás után az ünnepelő apát felköszöntöket mondott: 1. a magyar apostoli király őfelségére, mint letelező magyar emberre és szigoruan alkotmányos uralkodóra; 2. dr. Wlassics Gyula vallás és közokt. miniszterre, ezen reformatori szelleml s nagy tevékenységű kulturtérfitura, 3. Hetyei Sámuel pécsi püspök ur ő méltóságára, kinek szép és népes püspökmegyéjéhez Imets F. Jákónak adományozott ruinaid c. apátság tartozik; 4. meghatottsággal köszöntötte gróf Majláth püspök uruk ő méltóságát, ki mint a krisztusi szeretet lángszellemű és kegyes szívű apostola rövid öt évi bölcs kormányza alatt megújította az erdélyi hitélet színét, új világot árasztott szét az elmékben s az ige kétélű pallósával és a példa vonzó erejével áthatotta a sziveket is. E kegyes Főpásztor jóvoltának és hathatós befolyásának tulajdonítja az ünnepelő apát a magas kitüntetést, melyre a gondos Főpásztor öt 40 éves papsága évfordulója alkalmából ajánlotta. Mély bálával mond ezért köszönetet ezen ünnepélyes alkalommal is kegyelmes Püspökének, ki a „kegyelmes” címet mint erd. püspök úgy közjogi állásánál, mint fényes tehetéséinél s eredménydus működéséinél fogva igazán megérdemli. — A kegyes főpásztor Imets F. Jákónak apáti első miséje alkalmából, a Pazmaneumból, a császár- város ezen magyar oasizsából küldött üdvözlét. — Az új apátnak ezen tartalmas és magvas üdvözlétei mely hatást tettek a jelenlétökre. Az élénk hangulat mellett megindult a dikciózás. Csónék Fábrián S. nagyprépost köszöntötte az apátot; szép történeti reflexiókat mond az apátságok régi szerepéről s az új apátról szólva mint ritka esetet említi fel, hogy ő egyházmegyénk területén kívül levő apátságot kapott. Az ezután következő beszédek közll kiemeljük Avéd Jákónak a székes káptalanra, az új apátnak a hadseregbe, s a két intézet — papnevelő és gymnasium — tantesütleit mondott beszédét. Ezután szép jelenet következett. Újfaluasi dr. apát-kanonok volt tanítványai nevében üdvözölte költői szárnyalásu beszéddel az új apátot. A volt tanítványok — Újfaluasi J. dr., Balás Endre dr. papnövt. rektor, Roska József v. főkapitány, Rejőd J. és Imets Ignác ügyvédek, Hídeg István és Balló Lázár törvsz. bírák, Fejér Gerő dr., Péter János dr. és Erőss József gym. tanárok és Koródy Imre adótitart kiváltak a disztes vendégségből és a visszaemlékezés és a kegyeletes hála érzelmei közt kocintottak egykori meaterükkel. Beszéltek még Balás Endre dr., ki a törvénytészeket s annak érdemes elnökét Nemes Sámuel; Nemes Sámuel a papságot, Imets Ignác az új apátot mint igaz jó teavért, Péter J. dr. az ünnepeltet, Erőss József megemlíti az ünnepeltnek széles körli ismeretét, melyeket hivatalos kötelességei teljesítésén kívül Európa több városaiban megfordulván gyarapított, ünnepli őt mint európai műveltségű embert, majd a közlekedésügy jelenlevő fejeit köszönti. Volt még sok szép toast s a vendégsereg a d. u. késő órákban oszlott szét.

— **A konkurzuson,** mely püspök urunk elnöklete mellett f. hó 2-án tartott meg s melyre 29-en jelentkeztek, a következő tanulók vették fel erdélyi-egyházmegyei papnövendékeknek: az I. évi theol. tanfolyamra: Andrács József (Sz.-Udvarhely), Antal József (Cs.-Somlyó), Darnay László (Budapest), Dézsi Lajos (Nagyszében), Pottornyai László (Budapest) és Zakariás Imre (Érzsébetváros); a főgymn. VIII. osztályba: Gaál Dániel (Kézdí-Vásárhely-Kauta.); a VII. o.-ba: Bentelschmidt József (Gyulafehérvár), Csáky Benjamin (Cs.-Somlyó), Érdeky Emil (Gyulafehérvár), Felcsér Miklós (Sz.-Udvarhely), Jánó Béla (K.-Vásárhely-Kauta.), Kovács Balázs (Cs.-Somlyó), Lestyán József (Brassó), Nagy Béla (Cs.-Somlyó), Naláczy András (Gyulafehérvár, és Szóts Albert (Cs.-Somlyó). Összesen 17.

Katholikus magyar ünnep Brassóban.

A katolikus s ezzel a keresztény magyarságnak megint ünnepe volt Brassóban. Főiyó hó 27-én szentelle fel nygians nagy ünnepeységge: Erdély lángleklü püspöke azt a díszes leányiskolát, amelyet a bajor szent-terencendi nőszertet a saját áldozatkészségéből emelt Brassóban a keresztény magyar növevelésnek. A fölszentelés szertartása délelött 9 óraker ünnepe misével kezdődött, melyet a plebaniatemplomban Neuriver Ödön apátplebános mondott fényes segédlettel. Míse után az ünnepe közönség az új iskolához vonult melynek udvara csakhamar tömve volt az érdeklődök, nagy számmal. Félitzenegy óra felé megérkezett a püspök papsága kíséretében, miután a régi épület emeletén az előkészületek megtörténtek, a papság s a szertartást végző püspök a kereszt elővitele mellett az új épület kapuja elé vonult s kezdetét vette a szertartás, melynek végén a püspök az új iskola egyik termében kitűzte a szent keresztet, jelölt az iskola keresztény katolikus jellegének. Az ünnep másodík része a zárda nagy termében folyt le nagy és díszes közönség előtt, melynek sorában a fölszentelt püspökön kívül öt voltak a szent-terencendi nővérek fejedelemasszonya és superiorja, kik egyenesen Bajorországból jöttek az ünnepeyre, továbbá Lázár István gróf főispán, Pintér Gábor dr. tanfelügyelő, Neuriver Ödön apátplebános, Mayer József főgondnok, Bandi Vazul igazgató stb. Az ünnepegy négy kezű zongorajetékkal s egy karénnel kezdődött, mely után három leánya üdvözölte egyenkint a fölszentelt püspököt, a fejedelemasszonyt és a superiorot. Majd előadták a növendékek a „Hónapok versenye“ című énekes színjátékot, melyet gyönyörködve nézett és hallgatott a közönség. Músort után felállt a püspök s az atyai szeretetnek nála megszokott melegével köszöntö meg a leánykáknak a szerzett örömet; szorgalmura, istenfielemre s a jó nővérek iránt való hálára buzdította őket, egyuttal a leánykák nevében ígéretet tett a fejedelemasszonynak, hogy az új iskola növendékei a tendnek irántuk tanúsított nagy áldozatát jó viseletükkel, szorgalmukkal s jöendő példaadó katolikus életükkel fogják meghálálni. Mivel pedig rosszakaratu emberek elég gonoszul mindig azzal vádolják meg katolikus nőszertetnek iskoláit és nevelőintézeteit, hogy azokban a növendékeket elnémetesítik s nem jól nevelik, a püspök ezeket a vádakokat a közönség általános derültsége között a legényesebben magukkal a növendékekkel cáfoltatta meg, kik kérdéseire őszinte nyíltsággal válaszolták, hogy a jó nővérek körében valláskülöbbség nélkül boldogoknak érik magukat s nemhogy elnémetesednének, sőt legtöbbször közülök éppen itt tanultak meg hibátlannal a magyar nyelvet. A közönség tapssal, éljenzéssel jutalmazta a leánykák választát s ezzel a szép ünnep befejeződött. Délután a püspök már a róm. katolikus főgimnázium ifjúságát gyóntatta. Másnap ugyancsak ő tartotta az ünnepegy évrő „Te Deumot“ s osztotta ki ifjaknak, tanároknak az Ur testét, atyai szívének egész szeretetével részt vett az iskola évrő ünnepegyén s a délutáni gyorvsónszant már tovább utazott Budapestre. (A.)

— **Öltáregyesületi ügyek.** Ezentúl minden levelezést az egész szünetben ily cím alatt sziveskedjenek hozzáni intézni: Asvány. U. p. Győr-Ráró. Pénzküldeményt pedig egyáltalában nem fogadok el, azt a postáról visszaküldik. *Márciusban* 392 taggal, *Farkas-Lakán* 167 taggal új egyesület alakult. Az egyesületek száma most már 64. *Györgyfalváról* 14, *Radnotról* 5 és *Türböl* 8 új tagot jelentettek.

Az *Emléktüzetek*l ajánlom az érdeklődök figyelmébe, még van négyszáz darab.

A *jövő Directoriumra* való megjegyzéseket és ajánlatokat nagyon szívesen veszem.

Ép most jelent meg a régen óhajtott könyv „A betegek könyve“, ajánlom a ft. lelkészkező papság figyelmébe.

Kiadja: Az erdélyi róm. katb. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Agost. Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafebérvárt.

Megrendeíhető Mohl Adolf plebánosnál, Tata, Komárom m. Ara köve 2 K.

— **Kérelem a gymnasiumok és más iskolák igazgatóihoz.** Az igazgatókat a szerkesztőség bizslettel kéri, sziveskedjenek a köznevelődésben való ismeretesség végett iskolájuknak az 1901—1902. isk. évről kiadott értesítőt lapunknak megküldeni.

— **Kérelem.** A Magyarországi Katolikus Egyesületek Országos Szövetsége fölkéri a fűd. Plebános Urakat, hogy a Krajeáros újság ügyében szétküldött fölhívásra mielöbbs teletni sziveskedjenek. Budapest IV. ker. Molnár u. 11. A Katolikus Egyesületek Országos Szövetsége.

Pályázatok.

— **A szászsebesi róm. kath. kántortanítói állomás megüresedvén,** arra t. é. július 16-ig pályázat nyíttatik. Javadalmazása a következő: 1.) Az erd. róm. kath. elemi iskola alaphól évi 252 korona, 2.) A róm. kath. iskola pénztárából évi 300 korona, 3.) Püspöki segély évi 100 korona, 4.) Terményváltás a városi pénztáról évi 84 korona, 5.) Malomváltás az iskola pénztáról évi 16 korona 80 fillér, 6.) Tandíj élvezet, melynek összege a tanítványok számatól függ; (az elmúlt évi 90 korona volt), 7.) Stóla, átlag 90 kor.; 8.) 3 hold 269 □ öl szántóföld haszonélvezete, melynek évi jövedelme jelenleg 72 korona, az adóját a kántortanító köteles fizetni 9.) 6 öl kemény tűzifa készen az iskolaudvarra szállítva, (piaczi ár: 1 öl = 20 korona), melyből az iskola minden alkalomra fűtendő, felváltásá a tanítókötelezi. 10.) Megfelelő 5-öd éves korpótlék államszegélyből, ha arra a kinevezendő már jogosult. 11.) Természetben lakás az iskolaépületben, mely áll: 2 szoba s konyha, pince és padlásból az udvaron kúttal. A megválasztott mellékjövdelemre is számíthat. Kötelességei a következők: 1. Az osztatlan népiakla vezetése minden tantárgyból, 2.) Az iskola naponkénti tisztogatásáról köteles gondoskodni és télen fűtetni. 3.) Az összes kántori teendők végzése, s mindennapi szat. misén orgonázás. 4.) A különféle iskolákba járó róm. kath. válású gyermekek tanítása az egyházi énekből hetenkint egy órán át. 5.) Az egyházközség magyar-német nyelvi lévén, megkivántatik az egyházi ének miatt a német nyelvnek némileg való bírása is. 6.) A ki egyházi énekkart is tud alakítani és vezetni, az a megválasztásnál előnyben részesül. A kellően felszerelt pályázatok (keresztlevél, oklevél, szolgálati bizonyítvány, családi állapot stb.) az iskolaszéki elnökséghez bízandók. A személyes megjelenés nagyon kívánatos, de az utiköltség nem lesz megtérítve.

Szászsebes (Szoben megye.) 1902. június 24-én

Kischer Rezső,
egyházgondnok.

Lencs Imre,
isk. sz. elnök.

— **A magyar-zsáki róm. kath. Iskolánál** püspöki magas intézkedés folytán a kántortanítói állásra pályázat hirdettek. Évi járandóságok: 1.) Tandíjból 30 tanköteles után 30 K. 2.) Ezer frtos földthr. kötvény 40% a 80 K. 3.) Kepe ezímen a hivatól 98 K. 4.) Hat szekér tűzifa 12 kor. 5.) Szegény kántorok alaphól 48 kor. 6.) Urbéri kötvény 4% a 8 kor. 7.) Földhaszonélvezetből 12 kor. 8.) Stólából átlag 16 kor. 9.) Államszegély 496 kor. összesen 800 kor. Kötelessége a hat osztály tanítási és a kántori teendőket végezni.

Magyar-Zsáki, 1902. július 1.

Kiss István
egyh. gondnok.

Csiszér János
isk. széki elnök.

Szerkesztői üzenet.

B. J. Cs—a. A pályázati hirdetés jövő számunkban jó; a kétszeri közzététel díja 4 korona.